

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ АГРОФОРМУВАНЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Рудика К. В., аспірант

Луганський національний аграрний університет

У статті розглянуто місце Луганської області за результатами господарювання підприємств на фоні показників ефективності ведення сільського господарства в Україні, представлена схема складових господарського механізму агроформувань, запропоновані шляхи підвищення ефективності функціонування господарського механізму підприємств аграрного сектора.

The place of Lugansk region by results of enterprises management against indicators of efficiency in Ukraine is considered in the article, the scheme of components of agroenterprise formations farming mechanism is presented, ways of functioning efficiency increasing of agrarian sector enterprises farming mechanism are offered.

Постановка проблеми. Задачею функціонування господарського механізму підприємств є забезпечення ефективною, тобто прибутковою, рентабельною, стабільною роботи підприємства і тому завдання підтримки економічної ефективності сільськогосподарських підприємств на високому рівні і турбота про постійне її зростання виступає на перший план, як одна з важливих детермінант аграрної політики країни. Оскільки загальновизнаною в економічній науці є думка, що підвищення ефективності діяльності агроформувань – основне джерело реального виходу сільського господарства з кризи, потрібні дослідження, які дозволять виявити резерви підвищення ефективності функціонування господарського механізму підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «господарський механізм» має глибоке історичне коріння, його специфіку досліджували такі відомі вчені, як Л. І. Абалкин, Ю. М. Осипов, С. В. Мочерний та ін. Питання підвищення економічної ефективності аграрних підприємств в ринкових умовах знайшли відображення у наукових працях вчених-аграрників: В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, А. Ф. Бурика, Ф. В. Зінов'єва, М. Ф. Кропивко, М. Й. Маліка, В. Я. Месель-Веселяка, П. Т. Саблука, В. К. Савчука, О. М. Шпичака, В. В. Юрчишина та багатьох інших.

Аналіз літературних джерел показує, що залишаються актуальними як в науковому, так і в практичному плані, питання ефективного функціонування господарського механізму сільськогосподарських підприємств, його формування і удосконалення. Сучасні аграрні відносини за своєю суттю, цільовим призначенням і масштабністю належать до найважливіших складових процесу переведення агропромислового сектора економіки на принципово нові засади розвитку та формування ефективного власника, розвитку підприємницької діяльності [1]. Реформування сільськогосподарського виробництва не супроводжується стабільним підвищенням ефективності діяльності національних аграрних товаровиробників різних галузей, а, навпаки, мають місце значні її коливання залежно від несприятливих природних умов, забезпеченості основними і оборотними засобами, кон'юнктури світового аграрного

ринку. Підсумовуючи, зазначимо, що питання удосконалення господарського механізму підприємств та підвищення їх ефективності потребують постійного подальшого дослідження в сучасних умовах трансформаційної економіки.

Постановка завдання. Ціль статті - визначити основні складові господарського механізму підприємств та проаналізувати місце Луганської області серед всіх областей України за результатами роботи сільськогосподарських підприємств, виявити шляхи та резерви росту ефективності функціонування господарського механізму агроформувань.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами нашого дослідження можна зробити висновок, що показники ефективності ведення сільського господарства в Україні за останній час покращилися. За 2011 рік був досягнутий рівень виробництва валової продукції майже на рівні 1993 року. За даними Держкомстату України за 2011р. чистий дохід від реалізації продукції та послуг сільського господарства склав 96339,8млн. грн, прибуток – 19790,1 млн. грн., збільшився рівень рентабельності (в тваринництві він залишається низьким).

На жаль, за показниками ефективності ведення сільського господарства в областях України, Луганська область входить до п'ятірки аутсайдерів (табл. 1).

Таблиця 1

Місце Луганської області в розрізі економічних показників виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами

Показники	Україна		Луганська область			
	2010р.	2011р.	2010р.	№	2011р.	№
Населення, осіб	45870741	45778534	2301444	-	2291271	-
- в тому числі сільське	14387526	14336885	306646	24	304848	25
- в тому числі міське	31483215	31441649	1994798	4	1986423	4
Площа с/г угідь, тис.га	41576,0	42791,8	1910,2	-	1957,2	12
Валова продукція у с/г підприємствах, млн. грн	45149,2	55897,9	1167,0	16	1496,7	17
- в т.ч. рослинництва	26443,9	36026,0	623,4	19	931,6	18
- в т.ч. тваринництва	18705,3	19871,9	543,6	10	565,1	12
Кількість підприємств, зайнятих в с/г (великих та середніх), одиниць	9180	9538	344	15	362	14
Середня кількість працівників в с/г виробництві (великих та середніх підприємств), осіб	518178	509520	14893	-	14670	-
- в рослинництві	346264	349494	9554	17	9735	17
- в тваринництві	171914	160026	5339	15	4935	15
Чистий прибуток від діяльності с/г підприємств, тис.грн	17177304	25888788	101881	21	644488	15
Рівень рентабельності усієї с/г діяльності, %	17,2	19,3	3,4	22	24,3	5

Примітки:

1. Складено на основі розрахунків автора та даних Державного комітету статистики [3].

2. Символ «№» - порядкове місце Луганської області серед інших областей України.

Серед найефективніших аграрних підприємств 35% знаходяться в Дніпропетровській, Київській, Полтавській, Харківській та Черкаській областях.

Низькі показники ефективності роботи сільськогосподарських підприємств області, на наш погляд, це результат не досить ефективної взаємодії господарського механізму агроформувань з системою управління сільськогосподарських підприємств області.

Вітчизняні аграрні формування мають значний потенціал для підвищення ефективності господарської діяльності та нарощування виробництва сільськогосподарської продукції, оскільки в Україні у порівнянні, наприклад, з країнами ЄС-15 вартісний показник виробництва валової продукції на одиницю угідь сільськогосподарського призначення у 8 разів нижчий, а землемісткість – у 8 разів вища [4]. Світовий досвід переконує в тому, що ефективнішим сільськогосподарське виробництво є тоді, коли в його організаційно-господарській, соціально-економічній структурі при реалізації відносин власності знаходиться компроміс між різними групами інтересів на селі. Тому становлення ринкових відносин має здійснюватися за допомогою прогресивного господарського механізму організаційно-економічних зв'язків агроформувань з урахуванням змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

До складу господарського механізму підприємства входять методи, види, форми та функції управління. Господарський механізм підприємства ґрунтується на роботі різних механізмів за допомогою організованої системи управління підприємством. Тож взаємозв'язок між господарським механізмом підприємства та управлінням наступний – «система управління на підприємстві приводить в дію господарський механізм, який покликаний забезпечити ефективні результати виробничо-господарської діяльності підприємства» [2, с. 16] (рис. 1). В цій системі цільові підсистеми характеризуються досягненням цілей підприємства, функціональні – спеціалізацією управлінської діяльності, загальні та підсистеми забезпечення – допомагають надавати ефективну дію на функціональні підсистеми для досягнення цілей підприємства.

Підвищити ефективність виробництва області можна за рахунок:

- займаючи 12 місце серед областей за площею сільськогосподарських угідь, підвищення врожайності – передумова розвитку рослинництва, як наслідок цього, очікується ріст продуктивності в тваринництві (чим вища врожайність культур, тим вищий рівень продуктивності тварин);

- розвитку і вдосконалення діяльності агроформувань шляхом сприяння державою і органами місцевого самоврядування: запровадженню прогресивних технологій; раціональній спеціалізації і концентрації виробництва; запровадженню досягнень науково-технічного прогресу і передового досвіду; удосконаленню структури виробництва та системи управління; підвищенню якості і конкурентоспроможності продукції; усебічному розвитку і вдосконаленню зовнішньоекономічної діяльності;

- ведення безпосереднього контролю державних органів влади за цінами на продукцію сільськогосподарського виробництва, тому що маса прибутку виступає найважливішим показником економічної ефективності, але найбільший прибуток зараз мають не безпосередні товаровиробники (окрім агрохолдингів), а перекупники, в тому числі трейдери.

Рис. 1. Структура господарського механізму підприємства у взаємодії з системою управління аграрним підприємством

Висновки. Знаходячись на 12 місці за площею сільгоспугідь, Луганська область відстає по багатьох економічних показниках за результатами діяльності агроформувань, але резерви для підвищення ефективності діяльності є.

Для ефективного функціонування господарського механізму підприємств необхідне створення наступних передумов:

- забезпечення можливостей для створення сучасної господарської бази;
- наявність трудових і матеріальних ресурсів;
- формування відповідної інфраструктури;
- взаємовигідних ділових зв'язків;
- необхідності вигідного збуту і розподілу виробленої продукції;
- матеріальна зацікавленість робітників в отриманні прибутку.

Реалізація зазначених передумов дозволить вирішити не тільки економічні, а й соціальні та екологічні проблеми регіону.

Література:

1. Кішак І. Т. Ефективність діяльності агроформувань різних організаційно-правових форм / І. Т. Кішак, І. П. Саваріна // Наукове товариство Івана Кушніра [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=1321>.

2. Москаленко В. П. Розвиток фінансово-економічного механізму на підприємстві. Курс лекцій. / В. П. Москаленко, О. В. Шипунова. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС, 2003. – 106 с.

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/575>.

Рецензент: д.е.н., професор Гончаров В.М.